

Cestovní zpráva ze zahraniční služební cesty

Jména státních zaměstnanců ČIŽP:

RNDr. Oldřich Jarolím - vedoucí oddělení podpory inspekční činnosti a chemické bezpečnosti

Mgr. Zdeněk Papoušek - inspektor oddělení ochrany přírody - ředitelství

Ing. Lucie Popíková, Ph.D. - inspektorka oddělení ochrany přírody - OI Havlíčkův Brod

Datum odjezdu z České republiky: 7. 9. 2021

Datum příjezdu do Bojníc: 7. 9. 2021

Datum návrat do České republiky: 9. 9. 2021

Název a adresa navštívené instituce (místo konání):

Hotel pod Zámkom, Hurbanovo námestie 2, Bojnice. Národná Zoologická záhrada Bojnice, Zámok a okolie 6, 072 01 Bojnice, Slovensko

Účel cesty:

Účast a zastoupení ČIŽP na Medzinárodnej konferencii CITES v Bojniciach na Slovensku, prezentace vlastních zkušeností a výměna informací o vymáhání dodržování úmluvy CITES s příslušnými orgány SR

Seznam získané dokumentace, zejména odborných materiálů, s doporučením jejich případného širšího využití:

- přednášky účastníků z obou zemí v podobě PowerPoint prezentací (k dispozici účastníkům konference).

Anotace (Stručný výsledek cesty):

Pracovníci inspekce se zúčastnili mezinárodní konference zaměřené na problematiku CITES. Diskutována byla problematika CITES zejména ve vztahu k rozlišným přístupům jednotlivých zemí. Mezi přednášejícími byli zastoupeni lidé z Ministerstva životního prostředí SR, Vědeckého orgánu CITES ČR i SR, Inspekce životního prostředí ČR i SR, Prezidia Policejního sboru SR, Státní veterinární a potravinové správy SR a Národní Zoologické zahrady Bojnice. Konference byla rozdělena do tří dnů, přičemž jedno odpoledne a celý den byl věnován přednáškám v konferenčním sálu Hotelu pod Zámkom a jedno dopoledne exkurzi v Národní Zoologické zahradě Bojnice. Hlavním námětem konference byla výměna zkušeností při praktickém vymáhání úmluvy CITES, prezentace změn legislativní úpravy a problémů, se kterými se příslušné orgány obou zemí setkávají a v neposlední řadě nástin budoucího vývoje této problematiky. Nechyběly ani diskuse o budoucích formách spolupráce a výměny informací obou zemí.

Podrobný popis výsledků dosažených při konferenci:

Středa 8. 9. 2021:

V ranních hodinách výjezd z Prahy do Havlíčkova Brodu, v 11:30 přechod státní hranice ve Starém Hrozenkově, ve 13:15 příjezd do Bojnic. Následovalo ubytování v Hotelu pod Zámkom. Ve 13:00 byla zahájena registrace účastníků konference a o hodinu později, uvítacím proslavem ředitelky Odboru regulace obchodu s ohroženými druhy MŽP SR, i samotná konference.

Následovaly přednášky s tématy:

- **Novinky v slovenskej CITES legislatíve** - Odbor regulácie obchodu s ohrozenými druhmi MŽP SROV. Přednášející podala vyčerpávající přehled slovenské legislativy CITES s důrazem na novinky v právních předpisech. Významnou změnou bylo například posílení kontrolních kompetencí inspekce v oblasti kontroly obchodu s ohroženými druhy (zastavování vozidel, kontrolní úkony v zastoupení třetí osobou - zjišťování informací od prodejců), prezentace druhů z přílohy A a B se zákazem držení, zavedení povinné fotodokumentace (nezaměnitelné označení) u preparátů kočkovitých šelem, zavedení důslednějšího dozoru u předávání uhynulých jedinců k likvidaci nebo doplnění přestupku týkajícího se fyzického neodevzdání zabaveného exempláře CITES.
- **Obchodování so slonovinou na Slovensku z pohľadu SIŽP** – Odbor inšpekcie ochrany prírody a krajiny SIŽP – IŽP BA. Byl představen systém kontroly obchodu se slonovinou na Slovensku a detailně probrány některé případy. Mj. byla prezentována problematika determinace různých druhů zuboviny (slon, mamut, vorvaň, hroch, prase bradavičnaté),

včetně tzv. „nepravé slonoviny“, pocházející z palmy *Phytelephas macrocarpa* (slonovník velkoplodý).

V letech 2015-2022 bylo uskutečněno 38 kontrol zaměřených na slonovinu, z toho v 8 případech se jednalo o pravou slonovinu (surovou nebo zpracovanou). Obvykle se jednalo o kontrolu internetového obchodu, kdy bylo snahou ztotožnit inzerenta a posléze provést neohlášenou kontrolu, při které bylo prioritou dostat se k inzerovanému předmětu, aby bylo možno posoudit charakter nabízeného materiálu (pravost). Bylo prováděno morfologické posouzení, při pochybnostech byl osloven znalec.

- **Screeningová měření a zkoušky slonoviny** – Oddělení podpory inspekční činnosti a chemické bezpečnosti, Odbor technické ochrany životního prostředí a integrované prevence ČIŽP. Přednášející představil činnost nového oddělení ředitelství ČIŽP, metody měření používané jeho pracovníky a metodiku a výsledky screeningových zkoušek na určení pravosti slonoviny.
- **Nelegální obchod s ohroženými druhy** – Přednášející nejprve uvedla přehled a statistiku trestných činů na úseku ŽP, mezi kterými se významnou měrou podílely TČ související s krádežemi dřeva, nelegálním nakládáním s odpady a rovněž s nelegálním obchodem s ohroženými druhy. Ty tvořily více než 20% z celkového počtu TČ a jsou typické tím, že se jich dopouští organizované skupiny, které lákají vysoké zisky a relativně nízké riziko odhalení. Byly prezentovány některé konkrétní případy, včetně případu odlovu tygra, ve kterém figurovali i čeští občané.
- **Biele preklatie – problematika chovu beilej formy tygra džunglového/Panthera Tigris** – Přednášející z MALKIA PARK. Přednáška se týkala historie a současnosti chovu bílých forem tygra, důsledků dlouhodobého příbuzenského křížení a problémů s tím souvisejících. Přednášející je zaměstnancem první soukromé ZOO na Slovensku, kterou provozuje nezisková organizace, která se mj. stará o zabavené jedince tygrů z jiných chovů.

Tento den byla přednášková část konference zakončena v 17:10 a následovala společný raut v Hotelu pod Zámkom, na který navázaly neformální diskuse k probíraným i dalším tématům. Zástupci ČIŽP se zapojili především do diskusí týkajících se legislativy a praktického vymáhání povinností v oblasti CITES a druhové ochrany.

Čtvrtek 9. 9. 2021:

Konference byla opět zahájena v konferenčním sálu Hotelu pod Zámkom registrací účastníků v 9:00. V dopolední bloku byly prezentovány tyto přednášky:

- **Obchodovanie s CITES exemplármi z pohľadu výkonu štátnej správy** – ředitelka Odboru regulace obchodu s ohroženými druhy MŽP SROV. Přednáška obsahovala především souhrnné informace o současném zajištění kontroly obchodování s ohroženými druhy na Slovensku, včetně prezentace statistických údajů o činnosti na úrovni výkonného orgánu CITES.
- **Chovné zariadenia nebezpečných zvierat z pohľadu ŠVPS SR** – Odbor zdravia a ochrany zvierat, Štátna veterinárna a potravinová správa SROV. Přednáška se týkala právních

předpisů SR ohledně chovu nebezpečných zvířat a jejich aplikace v praxi. Představeny byly zejména změny legislativy ve vztahu k chovu velkých šelem nebo primátů a systém schvalování zařízení a kontrol prováděných ŠVPS SR.

- **ČIŽP, CITES – priority a aktuality 2021 a 2022** – Oddělení ochrany přírody, Odbor ochrany přírody lesa a CITES ČIŽP. Přednáška obsahovala především představení současného zajištění kontroly obchodu s ohroženými druhy z pozice České inspekce životního prostředí, stručný statistický přehled činnosti v posledních dvou letech a zejména pak prioritní oblasti dozoru ve vztahu k ohroženým druhům. Jedním z představených témat byly aktuální změny legislativy a kontrolní činnosti týkající se chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči, zejména velkých šelem a primátů.

Nejobsáhlejší část prezentace se týkala systematicky sledované problematiky vývozu sokolovitých ptáků a jejich kříženců z ČR do arabských zemí, včetně mezinárodních přesahů tohoto obchodu, tj. zejména deklarovaného získání kříženců na Slovensku, kde je chov kříženců zakázán. V neposlední řadě byla prezentována problematika komerčního nakládání s vybranými druhy Exemplářů CITES v rámci předváděcích akcí ve městech.

- **Práce inspektora na oblastním inspektorátu ČIŽP** – ČIŽP, Oddělení ochrany přírody, Oblastní inspektorát Havlíčkův Brod. Prezentace stručně představila práci inspektora na oblastním inspektorátu. Dále analýzu podnětů k šetření a následné dělení případů podle přestupku. Uvedla také zajímavé řešené případy.
- **Příklady z praxe Vědeckého orgánu CITES SR** – Vědecký orgán CITES, Štátna ochrana přírody SROV. Přednášející uvedla přehled činnosti vědeckého orgánu CITES, včetně několika konkrétních případů řešených v poslední době.

V odpoledním bloku byly následující přednášky:

- **Moderné zoologické záhrady a ochrana přírody** – vedoucí Odboru marketingu a propagácie, Národná Zoologická záhrada Bojnice. Přednášející prezentovala činnost Národní zoologické zahrady Bojnice a obecně moderních zoologických zahrad, zejména ve vztahu k poslání zoologických zahrad ve smyslu podpory biodiverzity in situ i ex situ. Podrobně se věnovala tématu výchovy veřejnosti v oblasti podpory biodiverzity, včetně osvěty týkající se důsledků chovu volně žijících zvířat v zajetí.
- **Investigativní činnost na poli wildlife crime ve Střední Africe se zaměřením na slony, luskouny a lidoopy: příklady z praxe** – zakladatel & koordinátor organizace Save Elephants a Centrum environmentálních forenzních Věd, PŘF UK, Praha. Jednalo se o obsáhlou přednášku týkající se ochrany ohrožených druhů in situ. Přednášející se touto problematikou zabývá dlouhodobě, především v rámci neziskových organizací působících v subsaharské Africe. V rámci několika in situ projektů spolupracuje s tuzemskými zoologickými zahradami a dalšími subjekty.

Součástí prezentace byla mj. shrnuta problematika ochrany volně žijících populací slonů, zejména významněji ohroženého slona pralesního, který je v rámci svého areálu ohrožen pytláctvím, respektive střety s domorodými farmáři. Součástí terénních aktivit je například tvorba bariér na okraji zemědělsky obhospodařovaných ploch a to s využitím úlů se včelami.

Další části příspěvku se týkaly například příčinám ohrožení luskounů, primátů, resp. obecně problematice bush-meatu a dalším aktuálním tématům praktické ochrany ohrožených druhů.

Pátek 9. 9. 2022:

Páteční program konference začínal registrací účastníků v 8:45 a jeho náplní byla exkurze v Národní Zoologické zahradě Bojnice. Průvodci byli vedoucí Odboru marketingu a propagace a vedoucí Zoologického odboru. V rámci exkurze bylo prezentováno, že Zoologická zahrada Bojnice byla otevřena v roce 1955 jako první ZOO na Slovensku. V roce 2017 získala přívlastek „národní“ a od tohoto data nese pojmenování „Národní zoologická zahrada Bojnice“. Je nejnavštěvovanější slovenskou ZOO, v průměru přivítá 400 tis. návštěvníků ročně.

Nedílnou součástí činnosti zoologické zahrady jsou zachovné programy zaměřené na podporu místních i exotických ohrožených druhů zvířat, ať už prostřednictvím chovu ex situ a případné reintrodukce do oblastí přirozeného výskytu nebo v rámci projektů zaměřených na ochranu in situ. V této oblasti ZOO spolupracuje s dalšími zoologickými zahradami i dalšími organizacemi se zaměřením na ochranu ohrožených druhů v různých částech světa. Samozřejmostí jsou výukové programy pro veřejnost všech věkových kategorií, zaměřené nejen na prezentované druhy zvířat, na jejich chování nebo příčiny ohrožení, ale především na význam ochrany jimi obývaného prostředí a přírodních ekosystémů jako celku.

Z pohledu kontroly nakládání s exempláři CITES je zoologická zahrada významná především tím, že spravuje jediné záchytné centrum pro zabavené a zajištěné živočichy na Slovensku.

Jednou z expozic, prezentovaných účastníkům konference, byla nově zřízená průchozí expozice motýlů, umístěná těsně před vstupem do historického vivária. Kromě několika desítek dospělých jedinců různých druhů si zde bylo možno z blízka prohlédnout líheň s kuklami jednotlivých druhů.

Ukončení programu konference:

Inspektoři ČIŽP odjeli z Bojnic v 10:40, státní hranice překročili ve 12:20 v obci Brumov - Bylnice, a posléze následoval příjezd do Havlíčkova Brodu v 15:20 a do Prahy v 19:10.

Shrnutí:

Konference byla uspořádána za účelem výměny informací spojených s vymáháním práva v oblasti CITES a druhové ochrany, přičemž za oboustranně přínosné je možno označit především mezinárodní srovnání současného pojetí problematiky a aktuálních zkušeností obou zúčastněných stran.

Nedílnou součástí programu byla prezentace aktuálních změn v souvisejících právních předpisech, ve kterých lze vysledovat mnohé paralely, které nepochybně plynou z potřeby řešit obdobné typy problémů. Příkladem je téma chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči, zejména velkých šelem a primátů. V souladu se všeobecným trendem zde dochází ke zpříšňování právních norem v oblasti regulace obchodu či nakládání se živými i neživými exempláři a dále veterinárních předpisů, konkrétně ve vztahu k chovu zvířat vyžadujících zvláštní péči a k ochraně proti týrání.

I z demonstrace činnosti a konkrétních řešených případů je zřejmé, že zainteresované orgány ČR i SR průběžně přicházejí do styku s velmi obdobnými typy protiprávní činnosti. Svou roli zde hrají historické souvislosti, včetně osobních vazeb mezi subjekty nakládajícími s exempláři CITES. Jednoznačným dokladem mezinárodního charakteru obchodu je přeshraniční přesah mnoha konkrétních případů, kde je operativní výměna informací zcela nezbytnou součástí práce. Nově se pro zahraniční partnery jako velmi významné ukazují poznatky plynoucí z aktuálně probíhající systematické kontroly vývozu sokolovitých ptáků a jejich kříženců.

Samozřejmě i v této oblasti se najdou mnohá specifika, která pro tu či druhou stranu mohou být inspirací do budoucna. Zatímco česká strana disponuje propracovaným systémem sdílení informací o chovaných exemplářích, konkrétně prostřednictvím průběžně se rozvíjejícího registru CITES, slovenští partneři na obdobný systém stále čekají. Za efektivnější se zdá považovat i námi aplikovaný systém dalšího nakládání se zabavenými exempláři CITES nebo relativně větší míra uplatnění forenzních metod při odhalování protiprávní činnosti.

Slovenští kolegové naproti tomu přicházejí s řadou progresivních nástrojů v rámci evidence živých či neživých exemplářů CITES, zejména ve smyslu propagace důslednějšího nezaměnitelného označení nebo kontroly nakládání s uhynulými exempláři. V neposlední řadě zainteresované orgány na Slovensku, včetně Slovenské inspekce životního prostředí, disponují relativně větším rozsahem zákonem stanovených kompetencí.

V oblastech, ve kterých příslušné orgány obou zemí narážejí na podobné nebo zcela totožné limity, lze dále spolupracovat při hledání vhodného řešení. Příkladem mohou být objektivní problémy při odhalování původců protiprávního jednání a prokazování jejich odpovědnosti. Do této kategorie náleží i sdílení obecných nebo konkrétních informací o metodách, řešených případech resp. výsledcích vybraných šetření. Nedílnou součástí je i výměna poznatků získaných prostřednictvím forenzních metod.

Cestovní zpráva předložena dne: 4. 10. 2022

Zpracoval: účastníci ZSC

Schválil: přímí nadřízení účastníků ZSC